

งานบุญไร้แอลกอฮอล์ กรณีศึกษางานประเพณีแห่หลวง จังหวัดลำพูนหนึ่งเดียวในโลก ทิพย์ สัตติวรรณ^{a*}, กิตติพงศ์ กลิ่นจันทร์^a, ธรรมสรณ์ โมรวารณ^b และวิวัลย์ดา สิริชีวานันท์^c

A Non-Alcoholic Religious Ceremony: A Case Study of Grand Litter Parade in Lamphun Province 'The Only One in the World'

Tipat Sottivan^{a*}, Kittipong Klinjan^a, Thammasorn Morawan^b and Wiwanda Siricheewanan^c

^aสาขาสถิติประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี 12110

^bสาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยเซนต์อีส์ท์บางกอก กรุงเทพฯ 10260

^cนักวิจัยอิสระ

^aDepartment of Applied Statistics, Faculty of Science and Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi Pathum Thani 12110

^bDepartment of Marketing, Southeast Bangkok College, Bangkok 10260

^cResearcher

*Corresponding author. E-Mail address: tipat_s@rmutt.ac.th

Received: 8 December 2017; Accepted: 16 March 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนโครงการแห่หลวงปลอดเหล้า อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน วิจัยการวิจัยดำเนินการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบจำลองการประเมิน CIPP Model เป็นกรอบการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ริเริ่มโครงการแห่หลวงปลอดเหล้า 3 คน ผู้แทนเครือข่ายเด็กและเยาวชนอำเภอบ้านโฮ่ง 10 คน คนต้นแบบเลิกเหล้าตลอดชีวิต 5 คน ผู้แทนเครือข่ายองค์กรงดเหล้า อำเภอบ้านโฮ่ง ผู้แทนศูนย์ประสานความร่วมมือเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเหล้า บุหรี่ และอุบัติเหตุ จังหวัดลำพูน 2 คน ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการแห่หลวงปลอดเหล้า 5 ตำบล 56 คน ทำการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญควบคู่ไปกับการจัดสนทนากลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป

ผลการศึกษา พบว่า อำเภอบ้านโฮ่งได้เข้าร่วมเป็นอำเภอดันแบบรณรงค์เหล้า จึงได้นำประเพณีแห่หลวงซึ่งเป็นประเพณีสำคัญในเทศกาลลอยกระทงมาเป็นต้นแบบงานบุญประเพณีที่ปลอดเหล้า โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ มาตรการและกิจกรรมรณรงค์ การประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยการขับเคลื่อน ซึ่งกระบวนการขับเคลื่อนโครงการแห่หลวงปลอดเหล้า อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย 1) การรับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วมในผลของการดื่ม 2) การทำให้เกิดการมีส่วนร่วมซึ่งจะทำให้เกิดเครือข่ายการรณรงค์เหล้า 3) การดำเนินกิจกรรมในการรณรงค์เหล้าของอำเภอบ้านโฮ่ง 4) การเกิดสำนึกร่วมของคนในชุมชนในการดำรงไว้ซึ่งประเพณีเก่าแก่ที่เป็นหนึ่งเดียวในโลก ทั้งนี้ผลของการจัดโครงการแห่หลวงปลอดเหล้าในระดับพื้นที่ทำให้ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับโทษของเหล้าทั้งในด้านสุขภาพและความสิ้นเปลือง ความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับเหล้าและสุรา มีผู้ที่ต้องการเลิกเหล้าเพิ่มขึ้น เกิดแนวคิดการจัดงานบุญประเพณีโดยไม่รับสปอนเซอร์ที่เป็นธุรกิจแอลกอฮอล์ สร้างแบบอย่างในการจัดงานบุญประเพณีปลอดเหล้าให้แก่พื้นที่อื่น การนำผลการวิจัยไปใช้ ควรนำกระบวนการขับเคลื่อนโครงการแห่หลวงปลอดเหล้าไปใช้กับพื้นที่ที่มีงานบุญประเพณีที่สำคัญของประเทศ โดยพิจารณาถึง 1) การเลือกพื้นที่ขยายผลที่มีหน่วยงานราชการ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ให้การสนับสนุนในการรณรงค์เหล้าในงานบุญ 2) ด้านการจัดกิจกรรมปลอดเหล้าที่หลากหลายแก่เด็กและเยาวชน 3) การบูรณาการการทำงานหน่วยงานที่มีการทำงานรณรงค์ในกลุ่มสาระเดียวกัน เช่น การรณรงค์งดสูบบุหรี่หรือสารเสพติด การบำบัดผู้ติดสุรา เป็นต้น

คำสำคัญ: แอลกอฮอล์ ประเพณี แห่หลวง จังหวัดลำพูน

Abstract

The purpose of this research was to study the driving process of the non-alcoholic tradition of the Grand Litter Parade Festival in Ban Hong District, Lamphun Province. The research employed qualitative methods with CIPP Model as a study frame. The key informants were three launchers of Non-alcohol of Kae Luang Project, 10 representatives of children and youth, five prototypes of life-time alcohol drinking termination, two representatives of Ban Hong abstaining from alcohol network-Lamphun Cooperation for Liquor, Cigarette and Accident Protection Center, and 56 of people in eight Sub-Districts participating in Non-alcohol Kae Luang Project. The in-depth interviews and focus group discussions were data collection methods. The study found that the driving

process of the event included: 1) Acknowledgment of the problem recognition about drinking and community awareness for the effect of drinking. 2) Community participation in drinking solution leads to the creation Ban Hong stop drink network. 3) Community Operation and Evaluation of Ban Hong District Office in the Campaign to Be against Drinking Alcohol. 4) The realization of the people in the community about maintaining the old religious tradition which is the only one in the world. The result information from the study will be applicable to informing the driving process of non-alcoholic tradition festivals or events to other areas by: 1) Identifying areas with supporting non-alcoholic tradition festivals or events from government agencies; 2) Choosing a variety of non-alcoholic activities for children and youth; and 3) Integrating the information into the holding of similar activities such as stop smoking campaigns and alcoholism treatment programs.

Keywords: Alcoholic, Ceremony, Grand Litter Parade Festival, Lampoon Province

บทนำ

แนวโน้มการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในภาพรวมของสังคม และในงานบุญประเพณีของไทยภายใต้วิถีวัฒนธรรมชุมชนนับวันจะยิ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปีใหม่ สงกรานต์ หรือแม่แต่งานตามประเพณีของไทย เป็นที่ทราบกันว่ามักมีการสังสรรค์และมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับผลสำรวจของศูนย์วิจัยเอแบคโพลล์ พ.ศ.2553 พบว่า ผู้ที่เคยดื่มในช่วงเทศกาลต่าง ๆ มีถึงร้อยละ 81.8 (Academic Network for Community Happiness Observation and Research, Assumption University, 2011) เป็นสาเหตุหลักของการเกิดอุบัติเหตุ ความรุนแรงส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งด้านเศรษฐกิจอีกด้วย ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนร่วมมือกันหาแนวทางในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วยมาตรการต่าง ๆ เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ.2554 กระทรวงมหาดไทย มีหนังสือสั่งการให้ผู้ว่าราชการทั่วประเทศให้การสนับสนุนการรณรงค์งานศพปลอดเหล้าและงานบุญประเพณีปลอดเหล้า เพื่อสนองพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงฯ ตามหนังสือ มท.0211.3/ว.4257 ซึ่งขณะนี้คำสั่งดังกล่าวได้รับการบรรจุไว้เป็นแผนงานหนึ่งของสำนักนโยบายและแผน กระทรวงมหาดไทย การประกาศสนับสนุนในครั้งนี้ถือเป็นการเริ่มต้นในการสร้างค่านิยมใหม่ต่อสังคมไทย ทำให้ชุมชนท้องถิ่นต่างหันมาให้ความสำคัญต่อการงดเหล้าในเทศกาลต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อลดความสูญเสียดังกล่าว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ร่วมกับผู้บริหารในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นทั่วประเทศ รวมถึงประชาชนในพื้นที่ทำการสนับสนุนขยายเครือข่ายร่วมรณรงค์ให้จังหวัดต่าง ๆ เดินหน้าผลักดันนโยบายปลอดเหล้า โดยไม่รับการสนับสนุนจากบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในทุกเทศกาลเพื่อลดอุบัติเหตุ ร่วมสร้างกิจกรรมทางสังคม เป็นองค์ความรู้ให้แก่เด็ก เยาวชน และชุมชนในพื้นที่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จังหวัดลำพูน เป็นจังหวัดทางภาคเหนือตอนบนจังหวัดหนึ่งที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนให้ความสำคัญและขานรับนโยบายรณรงค์งดเหล้า โดยผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนและคณะได้ทำการจัดประชุมขอความร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วนในพื้นที่ดำเนินการตามนโยบายภายใต้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ให้มีการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด โดยใช้นโยบายยึดพื้นที่ระดับชุมและตำบลเป็นฐาน (Area Based) ซึ่งเป็นการผสมผสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐบาล เอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ตามที่ตั้งไว้ รวมทั้งสิ้น จำนวน 21 แห่ง จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ยาวนาน มีอายุประมาณ 1,343 ปี (Information and Communication Group, Office of Lamphun, n.d.) และมีอำเภอบ้านโฮ่งเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดซึ่งมีประเพณีดั้งเดิมที่ได้รับการอนุรักษ์และสืบสานให้คงความเป็นเอกลักษณ์อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เรียกว่า ประเพณีแห่แค่หลวง กล่าวได้ว่า เป็นประเพณีที่มีเพียงแห่งเดียวในโลก จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีและมีประวัติความเป็นมาอันทรงคุณค่า ทั้งด้านสังคมและด้านจิตใจ โดยตามคติทางพระพุทธศาสนาและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของสังคมที่แสดงออกในแง่ของความรัก ความสามัคคีและความเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจกันรักษา ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงาม ให้เป็นที่ปรากฏและคงอยู่คู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (Office Lamphun Cultural, Ministry of Culture, n.d.) ปกติงานบุญประเพณีสำคัญชาวบ้านอำเภอบ้านโฮ่งจะนิยมเลี้ยงเหล้าแก่ผู้ที่มาร่วมงาน ซึ่งเหล้าเป็นสาเหตุหลักในการเกิดการทะเลาะวิวาท และอุบัติเหตุเป็น

อันดับหนึ่ง ซึ่งอุบัติเหตุในแต่ละครั้งก่อให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ด้วยเหตุนี้โครงการแก้หลวงปลอดภัยจึงเกิดขึ้น วัตถุประสงค์หลักนอกจากการรณรงค์เพื่อลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้ว อีกวัตถุประสงค์หนึ่ง คือ การพยายามคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของงานประเพณีไทย โครงการแก้หลวงปลอดภัยเป็นโครงการร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 โดยมีศูนย์ประสานความร่วมมือเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา เหล้า บุหรี่ และอุบัติเหตุ จังหวัดลำพูน เครือข่ายเด็กและเยาวชนอำเภอบ้านโฮ่งส่วนหนึ่งร่วมมือกับคนต้นแบบเลิกเหล้าตลอดชีวิต รมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การจัดงานประเพณีไร้แอลกอฮอล์ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากอำเภอบ้านโฮ่งและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบ้านโฮ่ง อย่างไรก็ตาม การรณรงค์งดดื่มเหล้าในประเพณีแก้หลวงได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาถึง 3 ปี และในปี 2557 โครงการแก้หลวงปลอดภัย อำเภอบ้านโฮ่ง ได้รับมอบโล่เชิดชูเป็นหนึ่งใน 152 อำเภอทั่วประเทศ เป็นอำเภอต้นแบบในการรณรงค์งดเหล้า ลดปัจจัยเสี่ยง ลดบวมุขสร้างสุขให้สังคม ภายใต้กฎระเบียบและกฎหมายเพื่อป้องกันเยาวชนไม่ให้เข้าสู่วงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เนื่องจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำพาเยาวชนสู่วงจรเสพยาเสพติด ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของประเพณีแก้หลวงที่เป็นประเพณียิ่งใหญ่หนึ่งเดียวของล้านนา หนึ่งในโลกที่คนในชุมชนยังคงร่วมกันอนุรักษ์ไว้ให้เป็นประเพณีที่บริสุทธิ์อย่างแท้จริงด้วยการรณรงค์ให้เป็นงานบุญประเพณีปลอดเหล้าซึ่งเป็นสิ่งที่สมควรศึกษาและนำไปเผยแพร่เป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนโครงการแก้หลวงปลอดภัย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ที่ได้รับมอบโล่เชิดชูเป็นหนึ่งใน 152 อำเภอทั่วประเทศในการรณรงค์งดเหล้า

ขอบเขตในการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาด้านพื้นที่ คือ 5 ตำบลในอำเภอบ้านโฮ่ง ได้แก่ ตำบลบ้านโฮ่ง ตำบลป่าพลู ตำบลเหล่ายาว ตำบลศรีเตี้ย และตำบลหนองปลาสะวาย

ขอบเขตการศึกษาด้านประชากร คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการแก้หลวงปลอดภัยในอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่ริเริ่มโครงการแก้หลวงปลอดภัย ผู้แทนเครือข่ายเด็กและเยาวชน คนต้นแบบเลิกเหล้า ผู้แทนศูนย์ประสานความร่วมมือเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา เหล้า บุหรี่ และอุบัติเหตุ จังหวัดลำพูน เยาวชนและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการแก้หลวงปลอดภัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา ได้แก่

1. บริบทของการจัดประเพณีแก้หลวง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
2. ความเป็นมา/การริเริ่มโครงการแก้หลวงปลอดภัย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
3. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ มาตรการและกิจกรรมการ รณรงค์ การประชาสัมพันธ์
4. กระบวนการขับเคลื่อนโครงการแก้หลวงปลอดภัย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ระดับพื้นที่
5. ศึกษาจุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนกิจกรรมรณรงค์โครงการแก้หลวงปลอดภัย
6. ผลของการจัดโครงการแก้หลวงปลอดภัยในระดับพื้นที่

วิธีดำเนินการวิจัย

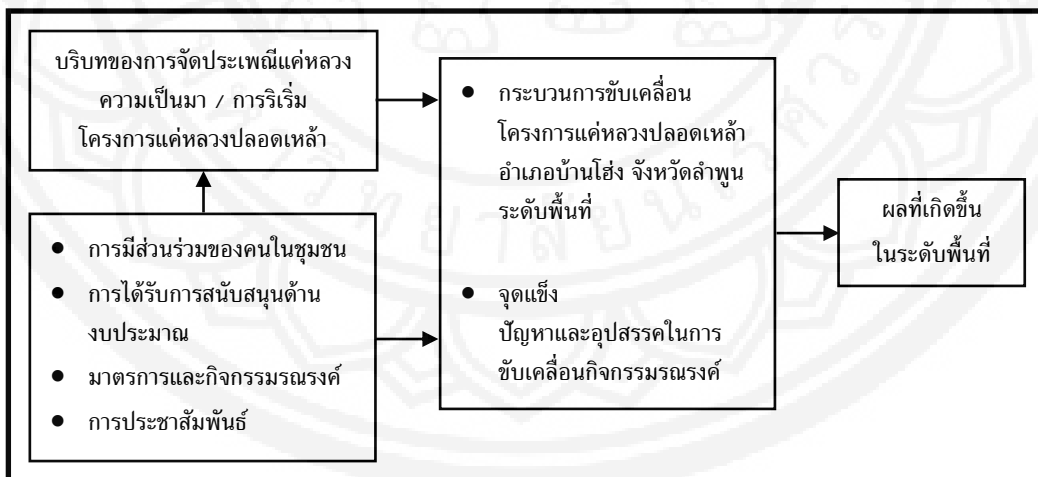
พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ อำเภอบ้านโฮ่ง ประกอบด้วย 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านโฮ่ง ตำบลป่าพลู ตำบลเหล่ายาว ตำบลศรีเตี้ย และตำบลหนองปลาสะวาย การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ที่ริเริ่มโครงการแก้หลวงปลอดภัย ได้แก่

นายอำเภอบ้านโสัง จังหวัดลำพูน ระหว่างปี พ.ศ.2555-2558 จำนวน 3 คน ผู้แทนเครือข่ายเด็กและเยาวชนอำเภอ บ้านโสัง จำนวน 10 คน คนต้นแบบเลิกเหล้าตลอดชีวิตอำเภอบ้านโสัง จังหวัดลำพูน จำนวน 5 คน ผู้แทนศูนย์ประสานความร่วมมือเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญาเหล้า บุหรี่ และอุบัติเหตุ จังหวัดลำพูน และผู้แทนเครือข่ายองค์กรงดเหล้า อำเภอบ้านโสัง 2 คน ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการแก้เหล้าปลอดเหล้า 5 ตำบล 46 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นเครื่องมือที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ แนวคำถามการสัมภาษณ์ แนวคำถามการ จัดสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการสังเกต โดยคณะผู้วิจัยประสานกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview - IDI) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) การรวบรวมข้อมูลเอกสาร (Documentary Search) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่ม กำหนดประเด็นหลัก หาข้อความที่มีความหมายสอดคล้องกับประเด็นหลัก จัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลักและประเด็นย่อย เปรียบเทียบ ข้อมูลจากแต่ละกลุ่ม เชื่อมโยงข้อมูลที่สัมพันธ์กันให้มีความหมาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาถึงความสำเร็จของโครงการที่ประสบความสำเร็จต้องครอบคลุมองค์ประกอบของระบบทั้งหมด ซึ่งกรอบแนวคิด CIPP MODEL เป็นมุมมองในภาพรวมของโครงการในลักษณะกระบวนการที่ต่อเนื่องตั้งแต่บริบท (Context) ได้แก่ บริบทของการจัดประเพณีแก้เหล้า อำเภอบ้านโสัง จังหวัดลำพูน ความเป็นมา / การริเริ่มโครงการแก้เหล้า ปลอดเหล้า อำเภอบ้านโสัง จังหวัดลำพูน ที่จะนำไปสู่เป้าหมาย ปัจจัยนำเข้า (Input) ประสิทธิภาพของปัจจัยความ พอเพียงของทรัพยากร ได้แก่ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ มาตรการและ กิจกรรมรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ที่จะทำให้เกิดกระบวนการ (Process) การขับเคลื่อนโครงการแก้เหล้าปลอดเหล้า อำเภอบ้านโสัง จังหวัดลำพูนระดับพื้นที่ จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนกิจกรรมรณรงค์ และผลผลิต (Product) ก็คือ ผลของการจัดโครงการแก้เหล้าปลอดเหล้าในระดับพื้นที่ กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการ CIPP MODEL มีดังนี้

รูปที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ผลการศึกษา

บริบทของการจัดงานประเพณีแห่แค่หลวง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

ประเพณีแห่แค่หลวงได้รับการอนุรักษ์และสืบสานให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของอำเภอบ้านโฮ่ง และจังหวัดลำพูน มาช้านาน สมัยก่อนชาวบ้านได้กำหนดให้มีพิธีการแห่แค่ไปถวายพระสงฆ์ในวัดแล้วจุดธูปเป็นพุทธบูชาในวันยี่เป็งหรือวันเพ็ญเดือนสิบสอง ซึ่งเป็นพิธีหนึ่งในวันลอยกระทง โดยในตอนเช้าตรู่ของวันยี่เป็ง วัดทุกวัดจะมีการเทศน์มหาชาติ ตอนสายจะมีการทำบุญตักบาตร และในตอนกลางคืนชาวบ้านจะจัดทำต้นแค่ โดยจะช่วยกันประดับตกแต่งต้นแค่ด้วยโคมไฟหรือสิ่งต่าง ๆ อย่างสวยงาม แล้วตั้งชบวนแห่กันไปถวายพระสงฆ์ในวัดที่ตนศรัทธา ต่อจากนั้นก็จุดไฟที่ต้นแค่ให้สว่างไสวไปทั่วบริเวณวัดเพื่อเป็นพุทธบูชาแล้วจึงไปลอยกระทงเพื่อบูชาพระแม่คงคาเป็นการปล่อยเคราะห์กรรมต่าง ๆ ให้ล่องลอยไปตามแม่น้ำ ในระยะ 10 กว่าปีมานี้สภาวัฒนธรรมอำเภอบ้านโฮ่งร่วมกับที่ทำการปกครองอำเภอบ้านโฮ่ง เทศบาลตำบลบ้านโฮ่ง องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน องค์การเอกชน หน่วยงานราชการต่าง ๆ องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ร่วมกันจัดงานประเพณีแห่แค่หลวงของอำเภอบ้านโฮ่งขึ้นเป็นประจำทุกปี เนื่องจากเล็งเห็นความสำคัญของประเพณีแห่แค่หลวง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าควรแก่การสืบทอดให้ชนรุ่นหลัง โดยมีกิจกรรมการประกวดต้นแค่หลวง (หลวง หมายถึง ใหญ่) ของหมู่บ้าน ตำบล หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชนต่าง ๆ ซึ่งการประกวดนั้น มีการตัดสินในเรื่องรูปแบบชบวน นางงามแค่หลวง (ธิดาแค่หลวง) ความคิดสร้างสรรค์ ความสวยงาม ฯลฯ ตลอดจนจัดให้มีการประกวดอื่น ๆ เพื่อความบันเทิงและรักษาวัฒนธรรม เช่น ประกวดร้องเพลง กะบอกไฟดอก กระทงประดิษฐ์แค่จำลอง เจดีย์ทราย เป็นต้น (Office Lamphun Cultural, Ministry of Culture, n.d.)

ความเป็นมา/การริเริ่มโครงการแค่หลวงปลอดเหล้า อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

อำเภอบ้านโฮ่งได้ร่วมกันฟื้นฟูการจัดงานประเพณีแห่แค่หลวงขึ้นมา เป็นการจัดงานประเพณีแห่แค่หลวงประจำอำเภอบ้านโฮ่ง และจัดต่อเนื่องมาเป็นประจำทุกปี โดยจัดขึ้น ณ ที่ว่าการอำเภอบ้านโฮ่ง (Wongyai, 2004) และในปี พ.ศ.2555 นายอำเภอบ้านโฮ่ง และเครือข่ายรณรงค์งดเหล้าเห็นว่า ในเมื่อมีการรณรงค์งดเหล้าในงานบุญ งานประเพณีต่าง ๆ แล้ว ก็ควรรณรงค์งดเหล้าในงานประเพณีแห่แค่หลวงประจำอำเภอด้วย จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดโครงการแค่หลวงปลอดเหล้า อำเภอบ้านโฮ่ง

การเริ่มต้นเหล้าของประชาชนในอำเภอบ้านโฮ่ง เริ่มต้นมาจากการประชุมหัวหน้าส่วนราชการและหน่วยงานต่าง ๆ ของอำเภอบ้านโฮ่ง ในช่วงปี พ.ศ.2555 มีนายอำเภอบ้านโฮ่งขณะนั้น คือ นายศุภสิทธิ์ หล้ากอง เป็นประธาน โดยมีผู้นำชุมชน หัวหน้าส่วนราชการ โรงเรียน คณะสงฆ์ และหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมประชุม ซึ่งภายหลังการประชุมในวาระอื่น ๆ แล้ว ผู้เข้าร่วมประชุมจึงคุยกันและได้มีหัวหน้าหน่วยงานราชการหลาย ๆ หน่วยทั้งครู สาธารณสุข ผู้แทนเครือข่ายองค์กรงดเหล้าบ้านโฮ่งและผู้นำชุมชน พูดคุยกันถึงผลการศึกษาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายกับวิถีชีวิตของประชาชน ซึ่งเป็นงานสำรวจเกี่ยวกับรายได้รายจ่ายของสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งที่พบว่า ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนในชนบทคือ มีรายได้พอสมควรที่น่าจะเลี้ยงครอบครัวได้แต่กลับไม่พอใช้จ่าย ทั้งนี้ พบว่า การใช้จ่ายของชาวบ้านในชนบทส่วนหนึ่งใช้จ่ายไปกับอบายมุข รวมถึงความสิ้นเปลืองในการจัดเลี้ยงเหล้าในงานศพ งานบุญต่าง ๆ ทุกประเพณี ซึ่งเป็นการดำเนินชีวิตที่ขัดกันกับหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

นายอำเภอบ้านโฮ่งจึงสนับสนุนนโยบายงดเหล้าในงานบุญ งานประเพณี ได้ประกาศเป็นวาระของอำเภอบ้านโฮ่ง และร่วมกันหาแนวทางการรณรงค์ให้ชาวบ้านเลิกเหล้าทั้งในชีวิตประจำวันและในงานเลี้ยงงานบุญต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะเป็นการประหยัดรายจ่าย ลดความสิ้นเปลือง ยังเป็นการส่งเสริมสุขภาพประชาชนด้วย ซึ่งทุกคนที่พูดคุยกันก็เห็นด้วยและในการประชุมครั้งต่อมาจึงมีการบรรจุเรื่องการรณรงค์งดเหล้าไว้เป็นวาระในการประชุม มีการเสนอแนวทางการรณรงค์ต่าง ๆ เช่น การให้ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านคอยสอดส่องดูแลการจัดงานบุญของลูกบ้านว่ามีการจัดงานบุญหรืองานศพใด ๆ หรือไม่ หากจะมีการเตรียมจัดงานก็ขอให้ผู้ใหญ่บ้านแจ้งกับลูกบ้านเจ้าของงานว่า ขอให้งดการเลี้ยงเหล้า โดยอธิบายถึงเหตุผลข้อดีให้ลูกบ้านได้เห็นโดยเริ่มจากงานศพปลอดเหล้าก่อน

“เจ้าภาพส่วนใหญ่ก็ทยอยให้ความร่วมมือ แต่ในส่วนองของแขกที่มาร่วมงานที่มีความเคยชินกับการดื่มสุรา ในระยะแรกก็จะมองว่าเจ้าภาพตระหนี่ ประหยัด แต่พอเริ่มทำกันหลาย ๆ บ้าน แล้วก็มาคุยกัน ทำให้เกิดการเปรียบเทียบรายจ่ายของการจัดงานที่เลี้ยงสุรากับงานที่ไม่เลี้ยงสุราในงานพิธีต่าง ๆ”

ผู้นำชุมชนเองก็พยายามเน้นย้ำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงจากการเลี้ยงสุราและโรคที่มาพร้อมกับสุรา ชาวบ้านจึงเห็นถึงความประหยัดและประโยชน์ที่ได้รับในด้านสุขภาพมากขึ้นและผู้นำชุมชนเองก็ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ลูกบ้าน โดยนายอำเภอจะติดตามสอบถามความคืบหน้าต่าง ๆ ของการรณรงค์งดเหล้าจากผู้นำชุมชน หากพบว่าหมู่บ้านใดยังมีการเลี้ยงเหล้าผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นก็จะถูกตำหนิและถูกเร่งให้รณรงค์ให้ชาวบ้านเลิกเหล้า สำหรับตัวนายอำเภอเองเมื่อลงพื้นที่ก็จะตักเตือนชาวบ้านเรื่องการดื่มเหล้า ซึ่งในระยะแรกทั้งนายอำเภอและผู้นำชุมชน รวมถึงเครือข่ายรณรงค์งดเหล้าเองก็ถูกชาวบ้านคัดค้านบ้าง ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาและการเป็นตัวอย่างที่ดีให้ชาวบ้าน ชาวบ้านก็จะเห็นประโยชน์ที่จะได้รับการงดเหล้ามากขึ้น ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.2556 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยร่วมกับสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้เห็นความสำคัญต่อการสร้างอำเภอรณรงค์งดเหล้า การสร้างสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสังคมเพื่อส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาพที่ยั่งยืน โดยใช้โอกาสการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาและเทศกาลอื่น ๆ ตลอดทั้งปี ได้จัดทำโครงการความร่วมมือนายอำเภอ นักรณรงค์งดเหล้ากับประชาคมงดเหล้า เพื่อหนุนเสริมนโยบายลดอบายมุขสร้างสุขให้สังคมทำให้ผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าอำเภอบ้านโองได้เข้าพบและหารือกับนายอำเภอขณะนั้นว่า การรณรงค์งดเหล้าในอำเภอบ้านโองดำเนินการไปได้อย่างดี ดังนั้น ประเพณีแห่แค้หลวง อำเภอบ้านโองน่าจะสามารเป็นต้นแบบงานบุญประเพณีที่ปลอดเหล้าได้ จึงส่งชื่ออำเภอบ้านโองเข้าร่วมเป็นอำเภอต้นแบบรณรงค์งดเหล้า โดยมีนายอำเภอเข้าร่วมโครงการซึ่งมีเป้าหมายเพื่อรณรงค์และสร้างเครือข่ายเจ้าภาพงานบุญปลอดเหล้า และผลการพิจารณาอำเภอบ้านโองได้รับคัดเลือกเป็นอำเภอต้นแบบรณรงค์งดเหล้า จึงได้รับมอบโล่เชิดชูเป็นหนึ่งใน 152 อำเภอทั่วประเทศในการรณรงค์งดเหล้า ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์นายอำเภอ กล่าวว่า ไม่ทราบมาก่อนว่าจะได้รับโล่ เนื่องจากได้ดำเนินการรณรงค์งดเหล้ามาระยะหนึ่งก่อนที่จะมีการสนับสนุนของกระทรวงมหาดไทยและหมู่บ้านศีลห้าแล้ว

การจัดงานประเพณีแห่แค้หลวงมีการจัดต่อเนื่องมากกว่า 10 ปี แต่การรณรงค์งดเหล้าในงานประเพณีแห่แค้หลวง ได้เริ่มมีการรณรงค์อย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ.2559 ก็ยังมีการรณรงค์อย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะเปลี่ยนนายอำเภอมาแล้ว 3-4 ท่านก็ตาม เนื่องจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านสามารถขับเคลื่อนการรณรงค์งดเหล้าได้เอง ชาวบ้านให้ความร่วมมือมาโดยตลอดโดยอาศัยหน่วยงานราชการเป็นกลไกในการขับเคลื่อน ทั้งนี้ปลัดอำเภอฝ่ายปกครองอำเภอบ้านโอง ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ที่อำเภอบ้านโองมาเป็นระยะเวลายาวนาน และเป็นผู้ที่ร่วมกันสนับสนุนนโยบายงดเหล้าในงานประเพณีแห่แค้หลวงกับนายอำเภอทุกท่านที่หมุนเวียนมารับตำแหน่ง ตั้งแต่เริ่มต้นก็ยังคงให้การสนับสนุนในการรณรงค์ตลอดอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น แม้จะเปลี่ยนนายอำเภอซึ่งเป็นข้าราชการฝ่ายปกครองก็ไม่ได้ส่งผลต่อการรณรงค์มากนัก

โดยปกติการจัดงานประเพณีโดยเฉพาะงานรื่นเริงย่อมหนีไม่พ้นการดื่มเหล้า จากการสัมภาษณ์เยาวชนและประชาชนถึงบรรยากาศงานประเพณีแห่แค้หลวงที่มีมาก่อนการรณรงค์งดเหล้า พบว่า งานประเพณีแห่แค้หลวงจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ส่วนใหญ่ในแต่ละปีจัดงาน 2 คืน เริ่มตั้งแต่ช่วงบ่าย ส่วนกิจกรรมการแสดงบนเวทีจะมีในช่วงค่ำ การประกวดแค้ของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งโรงเรียน องค์กรการบริหารส่วนตำบล ขบวนแห่แค้หลวง การแข่งขันทำอาหาร เช่น ส้มตำ มีร้านค้ามาขายอาหาร ของใช้ ของพื้นเมือง รวมทั้งร้านค้าเหล้า เบียร์ที่มีอยู่หลายร้าน เป็นที่นิยมของทั้งผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่และวัยรุ่นชายหญิงสามารถซื้อมาดื่มได้ภายในงาน และส่วนใหญ่จะมีการชกต่อยกันตีกันในงานเป็นประจำ พ่อแม่ ผู้ปกครองเองก็ไม่อยากจะให้ลูกหลานไปเที่ยวกลัวว่าจะโดนลูกหลงเวลาที่มีคนเมาการทะเลาะวิวาทกัน แต่ภายหลังที่อำเภอประกาศเป็นเขตห้ามขายเหล้าและห้ามดื่มเหล้าในงานประเพณีแห่แค้หลวง ทำให้ประชาชนที่ไปเที่ยวงานมีความสุขสบายใจมากขึ้นสามารถพาลูกหลานไปเที่ยวกันทั้งครอบครัวได้การทะเลาะกันในงานลดลงมากเมื่อถามกลุ่มเยาวชนและประชาชนช่วงอายุ 40 ปี ว่าเห็นการจำหน่ายสุรา เหล้า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบ้างหรือไม่ได้รับคำตอบในทางเดียวกัน

“เมื่อก่อนเวลามีนงานประเพณีแห่แห่หลวงไม่ยอมให้ลูกไปเที่ยว คนเมตกัน ชกต่อยกันเป็นประจำ กลัวเขาจะโดนลูกหลง ต้องคอยห้าม”

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การจัดงานประเพณีแห่แห่หลวง อำเภอบ้านไผ่ เป็นการบูรณาการการทำงานที่เด่นชัดมาก ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในอำเภอบ้านไผ่ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชน คณะสงฆ์อำเภอบ้านไผ่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน สภาวัฒนธรรมอำเภอบ้านไผ่ สาธารณสุขอำเภอ เทศบาลตำบลบ้านไผ่ เทศบาลตำบลศรีเตี้ย องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงกานต์ องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว องค์การบริหารส่วนตำบลป่าพลู องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาสะวาย เครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคเหนือ ศูนย์ประสานความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาเหล้า บุหรี่ และอุบัติเหตุ จังหวัดลำพูน ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านอำเภอบ้านไผ่ ส่วนราชการ/ภาคเอกชน ทุกแห่งในพื้นที่อำเภอบ้านไผ่

การจัดงานประเพณีแห่แห่หลวงของอำเภอบ้านไผ่แต่เดิมหมุนเวียนกันใช้สถานที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดงาน แต่ภายหลังทุกภาคส่วนเห็นพ้องต้องกันว่าควรใช้สถานที่ของที่ว่าการอำเภอบ้านไผ่ จนถึงปัจจุบันการจัดงานจึงจัดขึ้นที่ที่ว่าการอำเภอบ้านไผ่เป็นประจำทุกปี โดยมีหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนงบประมาณร่วมกับอำเภอบ้านไผ่ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ ต่างก็ช่วยกันสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากที่อำเภอมียู่

“ครั้งแรก ๆ ที่จัดงานประเพณีแห่แห่หลวงทุกปีก็จะหมุนเวียนกันจัด ต่อมาทุก ๆ หน่วยงานก็เห็นว่า ที่ว่าการอำเภอบ้านไผ่มีความพร้อมมากที่สุด เลยตกลงกันให้จัดที่อำเภอบ้านไผ่ตลอดมา”

นอกจากประชาชนจะมาเที่ยวในงานแล้ว ประชาชนยังเข้าร่วมในกิจกรรมทั้งการประกวด การเข้าแข่งขันทำอาหาร กิจกรรมต่าง ๆ การให้ความร่วมมือในการมาเป็นฝ่ายเผ่าระวัง คอยตรวจตราผู้จำหน่ายและผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครูในโรงเรียนต่าง ๆ ที่เยาวชนเครือข่ายองค์กรงดเหล้าเข้ามาร่วมกิจกรรมก็สนับสนุนให้เยาวชนมาร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่

การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ

การจัดงานประเพณีแห่แห่หลวงของอำเภอบ้านไผ่ ที่ว่าการอำเภอบ้านไผ่จะมีงบประมาณส่วนหนึ่งในการจัดงานเป็นประจำแต่จำนวนไม่มากนัก นอกจากนั้นยังมีหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนงบประมาณ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ ต่างก็ช่วยกันสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากที่อำเภอมียู่

มาตรการและกิจกรรมรณรงค์

การจัดโครงการแห่หลวงปลอดเหล้าในระดับพื้นที่มีกิจกรรมต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์งดเหล้า ได้แก่ การจัดชุมชนทรศการ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของเหล้าทั้งในด้านสุขภาพและการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ความรู้ด้านกฎหมายที่ประชาชนควรรู้เกี่ยวกับเหล้าและสุรา โดยมีเยาวชนเครือข่ายรณรงค์งดเหล้าเข้าร่วมเป็นผู้ให้คำแนะนำประจำชุม นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายต้นแบบคนเลิกเหล้าสลับหมุนเวียนกันมาประจำชุมชนทรศการเพื่อคอยให้คำแนะนำขั้นตอนวิธีการแก่ผู้ที่ต้องการเลิกเหล้าอย่างเด็ดขาด ซึ่งจากการสนทนากลุ่มคนต้นแบบเลิกเหล้าถึงความเต็มใจ และการกล้าเปิดเผยตัวตน ได้รับคำตอบในแนวทางเดียวกัน คือ เกิดความภูมิใจมากกว่าที่สามารถเลิกเหล้าได้อย่างเด็ดขาด ซึ่งการเลิกเหล้ามันต้องอาศัยความเข้มแข็งของจิตใจเป็นอย่างมาก ผลจากการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ทำให้ประชาชนและทุกภาคส่วนเข้าใจในกฎหมายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงบทลงโทษและความผิดมากขึ้น ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวทั้งสิ้น เช่น ความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สถานที่หรือบริเวณที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุคคลที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้สถานที่ หรือบริเวณที่ห้ามดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น ให้ความรู้สึกปลอดภัยต่อประชาชนที่มาเที่ยวงานโดยเฉพาะการมาเที่ยวกันเป็นครอบครัว เป็นการสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวที่ดีให้แก่ทั้งประชาชนในพื้นที่และประชาชนต่างถิ่นที่มาเที่ยวส่งเสริมให้ประเพณีเก่าแก่ของล้านนาได้คงอยู่ต่อไป

“ทางอำเภอจะจัดชุดเผ่าระวัง คอยตรวจดูแลความเรียบร้อยในงาน แล้วก็จะมีอาสาสมัคร ตำรวจ มาช่วย”

การดำเนินการของภาครัฐทั้งในฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมายการแต่งตั้งคณะทำงานควบคุมเครื่องตัดแอลกอฮอล์ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลพบุรี โดยจัดทำเป็นวาระในการประชุมของอำเภอการจัดทำข้อตกลงระหว่างหน่วยงานในการช่วยกันป้องกันไม่ให้เกิดการซื้อ ขาย ต้ม เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ในสถานที่ราชการ การเฝ้าระวังธุรกิจแอลกอฮอล์ในประเพณีแห่แคหฺลวง โดยไม่รับการสนับสนุนจากบริษัทที่ผลิตและจำหน่ายเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีชุดเฝ้าระวังอย่างชัดเจนทั้งในส่วนของคนต้นแบบเล็กเหล่า และเยาวชนเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ซึ่งเยาวชนจะสลับกันทำหน้าที่ประจำเฝ้าระวังให้ความรู้ในชุมชนนิทรรศการและทำหน้าที่เฝ้าระวังโดยการออกเดินตรวจ สังเกตการณ์ผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงาน หากพบก็จะเข้าไปพูดคุยขอร่องให้งดดื่มซึ่งจากการสนทนากลุ่มเยาวชนเครือข่ายและผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า กล่าวว่า การให้เยาวชนไปขอร้องหรือเตือนเรื่องการดื่มเหล้าในงาน ทำให้ผู้ดื่มรู้สึกอายใจได้มากกว่าการให้ผู้ใหญ่ไปเตือนซึ่งอาจจะถือปฏิบัติตามกติกากิจการงานเป็นอย่างดี ทำให้สามารถลดการทะเลาะวิวาท ลดอุบัติเหตุ อันเนื่องมาจากการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ได้ นอกจากนี้ยังเกิดแนวคิดการจัดงานบุญประเพณีโดยไม่รับสปอนเซอร์ที่เป็นธุรกิจแอลกอฮอล์สร้างแบบอย่างในการจัดงานบุญประเพณีปลอดเหล้าให้แก่พื้นที่อื่น

การประชาสัมพันธ์

อำเภอบ้านไผ่ มีการประชาสัมพันธ์เรื่องการงดเหล้าในงานประเพณีแห่แคหฺลวง โดยการใช้ช่องทางสื่อสารต่าง ๆ ทั้งตัวบุคคล เสียงตามสาย วิทยุชุมชน ทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลมากขึ้น จากการสนทนากลุ่มเยาวชนและประชาชนพบว่า รับผิดชอบต่อข่าวสารเป็นอย่างดี ทั้งนี้ส่วนใหญ่รู้เรื่องการรณรงค์งดเหล้าในงานประเพณีแห่แคหฺลวงจากการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย การลงพื้นที่ของตัวบุคคล ได้แก่ ผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าบ้านไผ่ ผู้นำชุมชน เป็นต้น ในส่วนของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลบ้านไผ่ที่เข้าร่วมเครือข่ายรณรงค์งดเหล้าก็ช่วยประสานงานในการประชาสัมพันธ์ทั้งในเวลาทำงานและช่วงที่จัดงานในตอนเย็นก็จะมาช่วยประชาสัมพันธ์ แจงให้ประชาชนทราบและขอความร่วมมืองดเหล้าในงานประเพณีแห่แคหฺลวง การทำหน้าที่คณะกรรมการประชาสัมพันธ์และบันทึกภาพ มีหน้าที่ประชาสัมพันธ์งานโดยใช้สื่อทุกประเภท เช่น จัดแถลงข่าว ป้ายประชาสัมพันธ์ สื่อวิทยุ สื่อเสียงตามสายในหมู่บ้าน ตำบล และแผ่นใบปลิวตามหมู่บ้าน ทำให้ผู้แทนเครือข่ายองค์กรงดเหล้าบ้านไผ่ สามารถสร้างสื่อโดยสอดแทรกการงดเหล้าในงานประเพณีแห่แคหฺลวงไว้ที่สื่อประชาสัมพันธ์ และการออกอากาศกระจายเสียงประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือร้านค้าในการงดขายเหล้า รวมถึงเครือข่ายต้นแบบคนเล็กเหล่าที่กล้าเปิดเผยตัวตนและกล้าที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องโทษและความสูญเสียจากการดื่มเหล้า โดยอาศัยประสบการณ์ของตนเองมาถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นเพื่อไม่ให้ริเริ่มดื่มเหล้า และหากมีผู้ที่ดื่มเหล้าอย่างหนักคนต้นแบบเล็กเหล่าจะพยายามโน้มน้าวให้เลิกเหล้าเหมือนที่ตนเองสามารถเลิกได้แล้ว

นอกจากนั้นในส่วนของการรณรงค์งดเหล้าได้จัดให้มีการประชุมหัวหน้าส่วนราชการ คนต้นแบบเล็กเหล่า เยาวชนเพื่อวางแผนการประชาสัมพันธ์การจัดงานแคหฺลวงปลอดเหล้าของอำเภอบ้านไผ่ และเตรียมความพร้อม มีการจัดชุมชนนิทรรศการ การบันทึกเสียงขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์งดขาย งดดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ภายในงาน โดยการอัดเสียงนายอำเภอบ้านไผ่และปลัดอาวุโสมาใช้เป็นสื่อในการรณรงค์ ส่วนการประชาสัมพันธ์ภายในงาน มีการรวมพลทั้งตำรวจ เจ้าหน้าที่อำเภอ อาสาสมัครก่อนที่จะมีการเฝ้าระวังทั้งในงานและจุดตรวจก่อนเข้าบริเวณงาน เพื่อซักซ้อมความเข้าใจ กติกาในการตรวจ เฝ้าระวังของทีมงานการร่วมขบวนแห่แคหฺลวงโดยคนต้นแบบและเยาวชนการใส่คำร้องเนื้อหาในการรณรงค์งดเหล้าในเพลงนัดพบแคหฺลวงซึ่งเป็นเพลงประจำงานประเพณีแห่แคหฺลวง

กระบวนการขับเคลื่อนโครงการแคหฺลวงปลอดเหล้า อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลพบุรี ระดับพื้นที่

การดำเนินงานโครงการแคหฺลวงปลอดเหล้า อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลพบุรี ระดับพื้นที่มีเครือข่ายการดำเนินงานที่เข้มแข็ง ทั้งในส่วนของผู้ประสานงานองค์กรเครือข่ายงดเหล้าอำเภอบ้านไผ่ โรงพยาบาลบ้านไผ่ สาธารณสุขอำเภอบ้านไผ่ ฝ่ายปกครองผู้นำชุมชน เครือข่ายต้นแบบคนเล็กเหล่า เยาวชนเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ประชาชน

ผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าบ้านไผ่ถือเป็นกำลังสำคัญในการรณรงค์งดเหล้า เนื่องจากเกาะติดกับการรณรงค์ เมื่อถามถึงแรงจูงใจที่มาเป็นแกนนำรณรงค์งดเหล้ามาจากคนในครอบครัวดื่มเหล้าอย่างหนัก จึงเป็นแรงผลักดัน

ให้อยากทำงานรณรงค์ดเหล้า ในการทำงานจะมีเยาวชนเข้ามาร่วมรณรงค์ด้วยโดยเยาวชนเหล่านี้มาจากความไว้วางใจของผู้ปกครองและครูที่เห็นความตั้งใจในการทำงานเพื่อคนบ้านโสังของผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าบ้านโสัง ผู้ปกครองและครูจึงสนับสนุนให้เยาวชนมาร่วมในการช่วยรณรงค์ดเหล้าด้วยทุกครั้งที่มีกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในอำเภอ บ้านโสังและในจังหวัดอื่น เช่น เชียงใหม่ ก็จะอนุญาตให้เยาวชนเหล่านี้ไปร่วมกิจกรรมด้วยเสมอ ซึ่งเยาวชนกลุ่มนี้ให้เหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ดเหล้าต่าง ๆ กัน (การสนทนากลุ่มเยาวชนเครือข่ายองค์กรงดเหล้าบ้านโสัง, 5 พฤศจิกายน 2559)

“อยากมาเรียนรู้ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม”

“พ่อกินเหล้า เลยอยากมาช่วยทำกิจกรรมดเหล้า พ่อจะได้เห็นแล้วเลิกกินบ้าง ”

หน่วยงานสาธารณสุขโดยสาธารณสุขอำเภอ (สสอ.) บ้านโสัง โรงพยาบาลบ้านโสัง ที่ประกอบด้วยพยาบาลวิชาชีพ นักวิชาการสาธารณสุข ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลบ้านโสัง สาธารณสุขอำเภอบ้านโสัง ได้เข้ามาทำงานร่วมกัน โดยเริ่มจากการพบปะกันกับกลุ่มรณรงค์ดเหล้าในเวทีประชุม สัมมนาต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการและหน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น ซึ่งในการทำงานของ (สสอ.) บ้านโสัง ระยะเวลามุ่งเน้นเรื่องการป้องกันปัญหาเสพติด บุหรี่ แต่กลุ่มเป้าหมายเดียวกันโดยเริ่มรณรงค์กับแกนนำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบการ ร้านขายของชำในหมู่บ้าน เมื่อพบกับหลาย ๆ ครั้ง และทราบว่ามีแนวทางเดียวกันจึงได้มาร่วมกันทำงานรณรงค์ดเหล้าและบุหรี่ ในการลงพื้นที่รณรงค์ก็จะพ่วงไปด้วยกัน ซึ่งในส่วนการรณรงค์ดเหล้าจะให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของการดื่มแอลกอฮอล์ ผลต่อสุขภาพ ผลต่อรายจ่ายครัวเรือน ความผิดทางกฎหมายในการดื่มสุราในสถานที่ต่าง ๆ ที่ชาวบ้านยังขาดความรู้ และหากพบว่ามีผู้ต้องการเลิกเหล้าก็จะประสานส่งต่อไปโรงพยาบาลบ้านโสัง ซึ่งจะมีพยาบาลวิชาชีพ หน่วยเวชกรรมสังคม เป็นผู้ดำเนินการให้ผู้ประสงค์จะเลิกเหล้าเข้ารับการรักษาอย่างต่อเนื่องจนจบโปรแกรมการบำบัดและสามารถเลิกเหล้าได้สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างปกติ

เครือข่ายต้นแบบคนเลิกเหล้าบางคนเป็นที่รู้จักเป็นอย่างดี ของเยาวชนและประชาชนในพื้นที่ เมื่อถามเยาวชนว่า รู้จักลุง...ที่แกเคยดิดเหล้าและปัจจุบันเลิกเหล้าได้แล้วหรือไม่ เยาวชนกลุ่มนี้ก็กล่าวว่า

“รู้จักครับเมินละกินเหล้าหนักมาก ตั้งแต่หนุ่ม เมฆขนาดนอนกลางถนน ไม่รู้เรื่อง...ตอนนี้

หากเป็นการลงพื้นที่ในส่วนร้านจำหน่ายเหล้าในชุมชนก็มีเป้าหมาย คือ ขอให้เลิกจำหน่าย ซึ่งในระยะแรกจะขอเอาป้ายรณรงค์ดเหล้าไปติดที่ร้านก่อนและจะบอกกล่าวในเรื่องกฎหมายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การห้ามขายให้แก่เด็ก การห้ามขายตามเวลาที่กำหนด (การสนทนากลุ่มคณะผู้แทนเครือข่ายองค์กรงดเหล้าบ้านโสัง, 6-7 ตุลาคม 2559)

“เริ่มจากร้านขายของชำในละแวกหมู่บ้านต่าง ๆ ก่อน ขอติดป้ายรณรงค์ดเหล้า แล้วก็แจ้งเรื่องกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ทราบ ก็พยายามจะให้เลิกขาย ถ้าร้านขายของชำเล็ก ๆ ในหมู่บ้าน ยังพูดง่าย แต่ร้านจำหน่ายแบบขายส่ง นี่ยากมาก เพราะมันเป็นอาชีพของเขา”

ผู้นำชุมชนโดยเฉพาะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญอย่างมาก ลูกบ้านให้ความเชื่อถือ เกรงใจ ยิ่งผู้นำชุมชนทำให้เห็นเป็นตัวอย่างด้วยแล้ว จากการสนทนากลุ่มคนต้นแบบเลิกเหล้า พบว่า คนต้นแบบเลิกเหล้าหลายคนเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านที่ชาวบ้านนับถือและปัจจุบันสามารถเลิกเหล้าได้อย่างเด็ดขาด

การดำเนินงานโครงการแก้หลวงปลอดเหล้าเป็นการใช้กลไกของหน่วยงานราชการในการจัดประเพณี แก้หลวงของอำเภอบ้านโสังมาเป็นตัวขับเคลื่อน โดยมีกรดำเนินงาน ดังนี้

- การประชุมวางแผนการดำเนินงานและกำหนดรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ
- การแต่งตั้งคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ
- การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- การบูรณาการร่วมกันในการจัดกิจกรรม
- การสรุปประเมินผลและรายงานผลการจัดกิจกรรม

ซึ่งการแต่งตั้งคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ นั้น ผู้แทนเครือข่ายองค์กรงดเหล้าบ้านโสังอยู่ในคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ และบันทึกภาพมีหน้าที่ประชาสัมพันธ์งานให้ทั่วถึง โดยการใช้สื่อทุกประเภทที่พึ่งหาได้ เช่น จัดแถลงข่าว จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ สื่อวิทยุ สื่อเสียงตามสายในหมู่บ้าน ตำบลและแผ่นใบปลิวตามหมู่บ้านและบันทึกภาพกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดงาน ซึ่งการทำหน้าที่ในส่วนนี้ทำให้ผู้แทนเครือข่ายองค์กรงดเหล้าบ้านโสังได้มีโอกาสณรงค์การงดเหล้าได้มาก ทำให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการแก้หลวงปลอดเหล้าได้เป็นอย่างดี

ในส่วนของคณะสงฆ์บ้านโสัง วัดบ้านโสังหลวง ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของชุมชนก็เข้าร่วมรณรงค์งดเหล้าด้วยการห้ามไม่ให้มีการเลี้ยงสุราในบริเวณวัดในการจัดงานศพ และการใช้เทศกาลเข้าพรรษาเป็นตัวนำคือ รณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา และต่อมาจังหวัดลำพูนเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ซึ่งใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ดำเนินชีวิต ตามนโยบายของมหาเถรสมาคมและคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของประชาชนและเพื่อสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและชุมชน ซึ่งอำเภอบ้านโสังก็เข้าร่วมโครงการครบทั้ง 62 หมู่บ้าน ทำให้การรณรงค์งดเหล้ามีความเข้มข้นมากขึ้น หากประชาชนเข้ามาทำบุญที่วัด พระสงฆ์ก็จะให้ข้อคิดในการงดดื่มเหล้า

การประชุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดงานประเพณีแก้หลวง ในวาระการประชุมประธานจะแจ้งเรื่องขอความร่วมมือในการงดการขายเหล้าในขอบบริเวณที่จัดงานประเพณีแก้หลวง และแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายรักษาความสงบ การจราจร และเฝ้าระวังการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในบริเวณงาน ประกอบด้วยตำรวจ สาธารณสุขอำเภอ กำนันทุกตำบล ในเขตอำเภอบ้านโสัง ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในเขตอำเภอบ้านโสัง ปลัดเทศบาลทุกแห่งในเขตอำเภอบ้านโสัง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งในเขตอำเภอบ้านโสัง ประธาน อปพร. ทุก อปท. ในเขตอำเภอบ้านโสัง เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหา เหล้า บุหรี่ และอุบัติเหตุ จ.ลำพูน ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายความมั่นคงมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจราจร และเฝ้าระวังการจำหน่ายและดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จุดที่ตั้งขบวนและในบริเวณงานให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

จากการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแก้หลวงปลอดเหล้าจากผู้มีส่วนร่วมทุกกลุ่ม สามารถสรุปกระบวนการขับเคลื่อนโครงการแก้หลวงปลอดเหล้า อำเภอบ้านโสัง จังหวัดลำพูนที่ได้รับมอบโล่เชิดชูเป็นหนึ่งใน 152 อำเภอทั่วประเทศในการรณรงค์งดเหล้า ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การรับทราบปัญหาและมีความตระหนักพร้อมเป็นขั้นตอนแรกที่ทำให้ชุมชนได้รับทราบปัญหาและโทษของการดื่มสุราและชุมชนเกิดความตระหนักที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหา ทั้งในส่วนของปัญหาเดิมอันได้แก่ การดื่มสุรารานประเพณีหรืองานบุญต่าง ๆ และโทษของสุราที่อาจจะยังไม่เห็นผลในทันทีแต่จะเกิดขึ้นต่อไป หรือความสูญเสียทางเศรษฐกิจจากการจัดเลี้ยงสุราในงานบุญต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นความสำคัญของชุมชน และต่อมาจึงชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของงานบุญประเพณีแก้หลวงเนื่องจากเป็นงานบุญประเพณีที่เหลืออยู่เพียงหนึ่งเดียวทางภาคเหนือของไทย

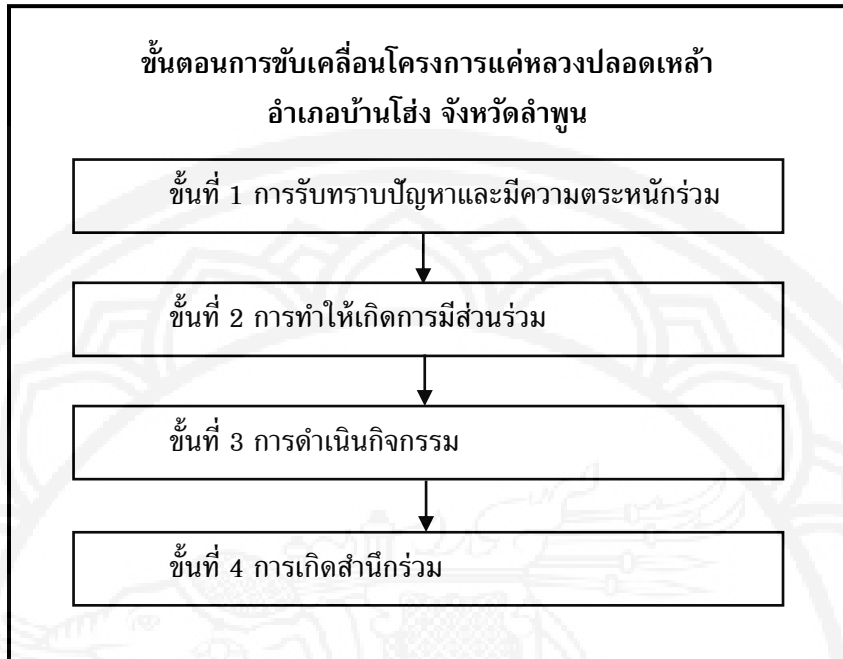
ขั้นที่ 2 การทำให้เกิดการมีส่วนร่วมขั้นตอนนี้ มีความสำคัญเพราะเป็นการให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนทั้งในการร่วมวางแผนร่วมเรียนรู้ร่วมแก้ปัญหาพร้อมรับผิดชอบ และร่วมกันตรวจสอบประเมินผลในขั้นตอนนี้จะทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายกันในทุกภาคส่วนโดยอัตโนมัติ โดยหน่วยงานภาครัฐเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดประชุม ทบทวนปัญหา และเปิดเวทีให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และทำให้เกิดการบูรณาการความรู้ที่จะนำมาใช้ในการขับเคลื่อนเช่น การบำบัดผู้ติดสุรา การเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์งดเหล้าของเยาวชนในสถานศึกษา เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การดำเนินกิจกรรมเป็นการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการทำให้โครงการแก้หลวงปลอดเหล้าเกิดผลสำเร็จ เช่น การรณรงค์ของผู้นำชุมชน การเฝ้าระวังของภาคประชาชน การออกมาตรการ นโยบายของหน่วยงานภาครัฐ เป็นต้นรวมถึงการประเมินและติดตามผล

ขั้นที่ 4 การเกิดสำนึกร่วม คือ การที่คนในชุมชนสามารถในการรวมกลุ่มกันเพื่อที่จะขับเคลื่อนชุมชนไปในทิศทางที่ต้องการได้โดยไม่ต้องรอให้บุคคลภายนอกมาชี้แนะเพราะคนชุมชนมีความเป็นหนึ่งเดียวกันและมีองค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งการเกิดสำนึกร่วมของชุมชนในอำเภอบ้านโสัง แม้จะมีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ

ที่เป็นฝ่ายปกครอง แต่คนในชุมชนก็ยังคงรณรงค์ต่อไปเนื่องจากมีความตระหนักและจิตสำนึกเป็นทุนเดิมทำให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งงานประเพณีแห่แค่หลวงจนถึงปัจจุบันก็ยังคงเป็นงานบุญปลอดเหล้าตลอดมา กระบวนการขับเคลื่อนโครงการแค่หลวงปลอดเหล้า อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน แสดงได้ตามแผนภาพต่อไปนี้

รูปที่ 2 แสดงขั้นตอนการขับเคลื่อนโครงการแค่หลวงปลอดเหล้า อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน

จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนกิจกรรมรณรงค์โครงการแค่หลวงปลอดเหล้า

การมีเครือข่ายแกนนำที่เข้มแข็งเกาะติดเอาจริงกับเรื่องงดเหล้า ความร่วมมือของฝ่ายปกครองกับแกนนำชุมชน การให้ความร่วมมือของประชาชน ทำให้การรณรงค์ทำได้อย่างยั่งยืน แม้ว่าจะเปลี่ยนนายอำเภอก็ไม่ได้ทำให้การรณรงค์ยุติไปอย่างไรก็ดี เนื่องจากการได้รับทุนสนับสนุนจาก สสส. สำหรับใช้ในโครงการแค่หลวงปลอดเหล้าเพียง 1 ปี ในการรณรงค์งดเหล้าและไม่มีงบประมาณรณรงค์อย่างต่อเนื่อง ทำให้เยาวชนเครือข่ายองค์กรงดเหล้าไม่สามารถเข้าร่วมทำกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากปัจจุบันการรณรงค์งดเหล้าในประเพณีแห่แค่หลวงผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าบ้านไผ่ใช้ทุนทรัพย์ส่วนตัวและงบประมาณของโครงการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการรณรงค์ เช่น การได้รับสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ สื่อสิ่งพิมพ์จากอำเภอบ้านไผ่ที่ใช้ในการจัดงานประเพณีแห่แค่หลวง ส่วนปัญหาในการดำเนินงานโครงการแค่หลวงปลอดเหล้าในงานประเพณีแห่แค่หลวง เกิดจากประชาชนจากต่างถิ่นที่มาเที่ยวงานประเพณีแห่แค่หลวง บางส่วนไม่เข้าใจกติกาของงานในการงดขาย งดดื่มเหล้า จะนำเหล้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาดื่มในงานทำให้เกิดการโต้เถียงกันบ้างกับเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เฝ้าระวังต้องอาศัยการอธิบายทำความเข้าใจ

ข้อสังเกตประการหนึ่งจากการสัมภาษณ์วัฒนธรรมอำเภอบ้านไผ่ คือ การที่เด็กและเยาวชนเริ่มดื่มเหล้า นอกจากเป็นการดื่มโดยการชักนำจากเพื่อนหรือดื่มเพราะอยากลองแล้ว ยังมีประเด็นหนึ่งที่ผู้แทนวัฒนธรรมอำเภอให้ความเห็นว่าการดื่มที่มึนกันต่อๆ มาทุกช่วงวัยในครอบครัวหนึ่งๆ โดยเฉพาะครอบครัวในชนบท คือ ความเชื่อที่ว่าการดื่มเหล้าช่วยให้เจริญอาหาร สามารถกินข้าวได้มากขึ้นเป็นลักษณะเหมือนการดื่มยาบำรุงกำลัง ซึ่งเมื่อลูกหลานเห็นพฤติกรรมในการดื่มเหล้าของปู่ ย่า ตา ยายเป็นประจำทุกวัน ก็จะทำตามแม้ว่าจะเป็นการดื่มเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ก็เป็นที่จุดเริ่มต้นของการดื่มเหล้าที่มาจากสถาบันครอบครัว

ผลของการจัดโครงการแค่หลวงปลอดเหล้าในระดับพื้นที่

ผลจากการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ทำให้ประชาชนและทุกภาคส่วนเข้าใจในกฎหมายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงบทลงโทษและความผิดมากขึ้นซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวทั้งสิ้น เช่น

ความหมายของเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ สถานที่หรือบริเวณที่ห้ามขายเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ บุคคลที่ห้ามขายเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ให้ สถานที่หรือบริเวณที่ห้ามตีมีแอลกอฮอล์ เป็นต้น ความรู้สึกปลอดภัยของประชาชนที่มาเที่ยวงาน โดยเฉพาะการมาเที่ยวกันเป็นครอบครัว เป็นการสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวที่ดีให้แก่ทั้งประชาชนในพื้นที่ และประชาชนต่างถิ่นที่มาเที่ยว ส่งเสริมให้ประเพณีเก่าแก่ของล้านนาได้คงอยู่ต่อไป การดำเนินการของภาครัฐทั้งในฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมาย มีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมเครื่องตีมีแอลกอฮอล์อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน โดยจัดทำเป็นวาระในการประชุมของอำเภอ การจัดทำข้อตกลงระหว่างหน่วยงานในการช่วยกันป้องกันไม่ให้เกิดการซื้อ ขาย เครื่องตีมีแอลกอฮอล์ในสถานที่ราชการ

การเฝ้าระวังธุรกิจแอลกอฮอล์ในประเพณีแห่แห่หลวงโดยไม่รับการสนับสนุนจากบริษัทที่ผลิตและจำหน่ายเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ มีชุดเฝ้าระวังอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของคนต้นแบบเล็กเหล่า และเยาวชนเครือข่ายรณรงค์เหล่า ซึ่งเยาวชนจะสลับกันทำหน้าที่ประจำแนะนำให้ความรู้ในชุมชนนันทนาการ และทำหน้าที่เฝ้าระวังโดยการออกเดินตรวจสังเกตการณ์ ผู้ที่ตีมีเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ในงาน หากพบก็จะเข้าไปพูดคุยขอรื้อห้องตีมีซึ่งจากการสนทนากลุ่มเยาวชนเครือข่ายและผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า กล่าวว่า การให้เยาวชนไปขอรื้อหรือเตือนเรื่องการตีมีเหล้าในงาน ทำให้ผู้ตีมีรู้สึกละอายใจได้มากกว่าการให้ผู้ใหญ่ไปเตือนซึ่งอาจจะทำให้เกิดความไม่พอใจขึ้นได้

“ประชาชนที่เข้ามาเที่ยวในงานประเพณีแห่แห่หลวงยอมรับและยึดถือปฏิบัติตามกติกากิจการงานเป็นอย่างดี ทำให้สามารถลดการทะเลาะวิวาท ลดอุบัติเหตุ อันเนื่องมาจากการตีมีเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ได้ นอกจากนั้นยังเกิดแนวคิดการจัดงานบุญประเพณีโดยไม่รับสปอนเซอร์ที่เป็นธุรกิจแอลกอฮอล์ สร้างแบบอย่างในการจัดงานบุญประเพณีปลอดเหล้าให้แก่พื้นที่อื่น” (สัมภาษณ์ปลัดอำเภอฝ่ายปกครอง, การสนทนากลุ่มคนต้นแบบเล็กเหล่า, การสนทนากลุ่มคณะกรรมการงดเหล้าบ้านโฮ่ง, 6-7 ตุลาคม 2559)

จุดแข็งของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากบุคลากรและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดงานประเพณีแห่แห่หลวงปลอดเหล้าจากหน่วยงานราชการและภาคประชาสังคมทั้งในระดับอำเภอและระดับตำบลเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลทั้งในรูปแบบการสัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่ม การให้ข้อมูลเชิงเอกสาร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตระหนักของคนในชุมชนถึงผลเสียของการตีมีสุราทั้งในเรื่องสุขภาพ เศรษฐกิจ และความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ทำให้ประชาชนที่อยู่ในอำเภอบ้านโฮ่งสามารถดูแลตนเองในการดำเนินการรณรงค์งดเหล้าโดยไม่ต้องยึดติดกับนโยบายและผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐที่สลับเปลี่ยนหน้าที่ในการบริหารงานตลอดมา

ข้อจำกัดของการศึกษา

1. การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนสิงหาคม ถึงธันวาคม 2559 ซึ่งเป็นการศึกษาในช่วงระยะเวลาที่มีการโยกย้ายสลับเปลี่ยนตำแหน่ง รวมถึงการเกษียณอายุราชการทำให้ต้องใช้เวลาค่อนข้างมากในการติดตามผู้ให้ข้อมูล
2. ในช่วงปีที่เก็บรวบรวมข้อมูลมีการงดการจัดงานรื่นเริง ทำให้การจัดงานประเพณีแห่แห่หลวงในงานลอยกระทงประจำปี พ.ศ.2559 ถูกงดไปด้วย คณะผู้วิจัยจึงไม่เห็นบรรยากาศของการจัดงานในปี นี้ ทำให้เป็นข้อจำกัดของการบรรยายภาพบรรยากาศการจัดงานประเพณีแห่แห่หลวง ทั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้บริบทของการจัดงานในปีที่ผ่านมาแทน

สรุปผลการศึกษา

การศึกษางานบุญไร้แอลกอฮอล์ กรณีศึกษางานประเพณีแห่แห่หลวงจังหวัดลำพูนหนึ่งเดียวในโลก เป็นการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนโครงการแห่แห่หลวงปลอดเหล้า อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ที่ได้รับมอบโล่เชิดชูเป็นหนึ่งใน 152 อำเภอทั่วประเทศในการรณรงค์งดเหล้า โดยใช้กรอบแนวคิด CIPP MODEL ศึกษาบริบทของการจัดประเพณีแห่แห่หลวง

อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน ความเป็นมา/การริเริ่มโครงการแคหหลวงปลอดเหล้าอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ มาตรการและกิจกรรมการณรงค์ การประชาสัมพันธ์ กระบวนการขับเคลื่อนโครงการแคหหลวงปลอดเหล้า อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน ระดับพื้นที่ จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรค ในการขับเคลื่อนกิจกรรมรณรงค์โครงการแคหหลวงปลอดเหล้า ผลของการจัดโครงการแคหหลวงปลอดเหล้าในระดับพื้นที่ พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ อำเภอบ้านไผ่ ประกอบด้วยตำบลบ้านไผ่ ตำบลป่าพลู ตำบลเหล่ายาว ตำบลศรีเตี้ย และตำบลหนองปลาสะวาย ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่ริเริ่มโครงการแคหหลวงปลอดเหล้า ผู้แทนเครือข่ายเด็กและเยาวชนอำเภอ บ้านไผ่ คนต้นแบบเลิกเหล้าตลอดชีวิตอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน ผู้ประสานงานองค์กรงดเหล้าอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน เยาวชนและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการแคหหลวงปลอดเหล้า รวม 61 คน ผลการศึกษา พบว่า ประเพณี แคหหลวงซึ่งเป็นประเพณีสำคัญในเทศกาลลอยกระทงของอำเภอบ้านไผ่ที่เหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในโลกเป็นงานบุญ ประเพณีที่ปลอดเหล้าได้โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ มาตรการและ กิจกรรมรณรงค์ การประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยการขับเคลื่อน ซึ่งกระบวนการขับเคลื่อนโครงการแคหหลวงปลอดเหล้า อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย 1) การรับทราบปัญหาและมีความตระหนักร่วมในผลของการดื่ม 2) การทำให้เกิดการมีส่วนร่วมซึ่งจะทำให้เกิดเครือข่ายการรณรงค์งดเหล้า 3) การดำเนินกิจกรรมในการรณรงค์งดเหล้าของอำเภอ บ้านไผ่ 4) การเกิดสำนึกร่วมของคนในชุมชนในการดำรงไว้ซึ่งประเพณีเก่าแก่ที่เป็นหนึ่งเดียวในโลก ทั้งนี้ผลของการ จัดโครงการแคหหลวงปลอดเหล้าในระดับพื้นที่ทำให้ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับโทษของเหล้าทั้งในด้านสุขภาพและ ความสิ้นเปลือง ความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับเหล้าและสุรา มีผู้ที่ต้องการเลิกเหล้าเพิ่มขึ้น เกิดแนวคิดการจัดงานบุญ ประเพณีโดยไม่รับสπονเซอร์ที่เป็นธุรกิจแอลกอฮอล์สร้างแบบอย่างในการจัดงานบุญประเพณีปลอดเหล้าให้แก่พื้นที่อื่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรนำกระบวนการขับเคลื่อนโครงการแคหหลวงปลอดเหล้า ไปใช้กับพื้นที่ที่มีงานบุญประเพณีที่สำคัญของประเทศ เพื่อให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของงานประเพณีและเพื่อเป็นการสืบสานในงานประเพณีนั้น ๆ คงอยู่อย่างยั่งยืนโดยพิจารณา จากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ด้านพื้นที่ขยายผล

- 1.1 มีหน่วยงานราชการ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ให้การสนับสนุนในการรณรงค์งดเหล้า
- 1.2 หากเป็นพื้นที่ที่อยู่ในโครงการหมู่บ้านศีลห้าจะทำให้การดำเนินกิจกรรมรณรงค์ต่างๆ ประสบความสำเร็จ ได้ง่ายขึ้น เนื่องจากประชาชนมีพื้นฐานในการปฏิบัติตนในศีลธรรม
- 1.3 มีผู้นำชุมชน/แกนนำที่มองเห็นโทษของการดื่มหรือการเสพติดสุราเพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการจัดกิจกรรมในงานบุญประเพณี

- 2.1 ปลุกฝังค่านิยมรักความสนุกสนานแบบไม่พึ่งเหล้าให้แก่เยาวชนผ่านช่องทางสื่อสารต่างๆ ในพื้นที่ให้มากขึ้น
- 2.2 ใช้กิจกรรมเชิงศิลปวัฒนธรรมที่ปลอดเหล้าให้หลากหลายมากขึ้นเพื่อเป็นการสร้างความสนใจให้แก่เด็ก และเยาวชน
- 2.3 ให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์โดยผ่านทางสถาบันการศึกษา

3. ด้านการบูรณาการการทำงาน

หน่วยงานที่มีการทำงานรณรงค์ในกลุ่มสาระเดียวกัน สามารถดำเนินงานควบคู่ไปด้วยกัน เช่น การรณรงค์งดสูบบุหรี่หรือสารเสพติด การบำบัดผู้ติดสุรา เป็นต้น จะทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ รวดเร็วและใช้ทรัพยากรร่วมกันได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการรณรงค์งดเหล้าในเชิงสัญลักษณ์โดยการใช้ผู้นำเป็นสื่อในการรณรงค์ เนื่องจากได้ผลดีในด้านจิตวิทยาต่อผู้ได้บังคับบัญชา

2. จากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า การเลิกเหล้าได้อย่างเด็ดขาดของเครือข่ายต้นแบบคนเลิกเหล้าในหลาย ๆ กรณีมาจากคนในครอบครัวโดยเฉพาะความรักและความห่วงใยที่มีต่อกัน การคำนึงถึงอนาคตของครอบครัว ความต้องการเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ลูก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบทบาทของคนในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สามารถส่งผลต่อการเลิกเหล้าได้ ดังนั้น ควรมีการศึกษาเชิงลึกถึงแรงจูงใจและบทบาทของครอบครัวในการสนับสนุนให้ผู้ติดสุราสามารถเลิกดื่มได้อย่างเด็ดขาด โดยอาจทำการศึกษาจากผู้ที่มาเข้ารับการรักษาซึ่งผลการศึกษาที่ได้ หากนำไปเผยแพร่จะช่วยสร้างความตระหนักให้แก่คนดื่มหน้าใหม่และผู้ติดสุราได้

References

Academic Network for Community Happiness Observation and Research, Assumption University. (2011). *Evaluation of the Campaign to Stop Drinking Alcohol in 2010 Buddhist Lent: Case Study of People Aged 15 Years and Over in Bangkok Metropolitan Area and in 20 Provinces Nationwide*. Bangkok: Academic Network For Community Happiness Observation and Research, Assumption University.

Information and Communication Group, Office of Lamphun. (n.d.). *History of Lamphun*. Retrieved from http://www.lamphun.go.th/officialwebsite/2013/?page_id=276

Office Lamphun Cultural, Ministry of Culture. (n.d.). *Grand Litter Parade*. Retrieved from <http://province.m-culture.go.th/lamphun/office/kaihong.html>

Wongyai, S. (2004). *Wichakarn ngan Khae-Luang*. Lamphun: Committee on Information, Banhong Silapron School, Banhong District, Lamphun Province.